

PAGEO

PALLAS ATHÉNÉ GEOPOLITIKAI ALAPÍTVÁNY

A dél-kínai-tengeri szigetek ügyében hozott hágai ítélet geopolitikai következményei

Eszterhai Viktor – Klemensits Péter

PAGEO – POLICY BRIEF - 2016. július 25.

A dél-kínai-tengeri szigetek ügyében hozott hágai ítélet geopolitikai következményei

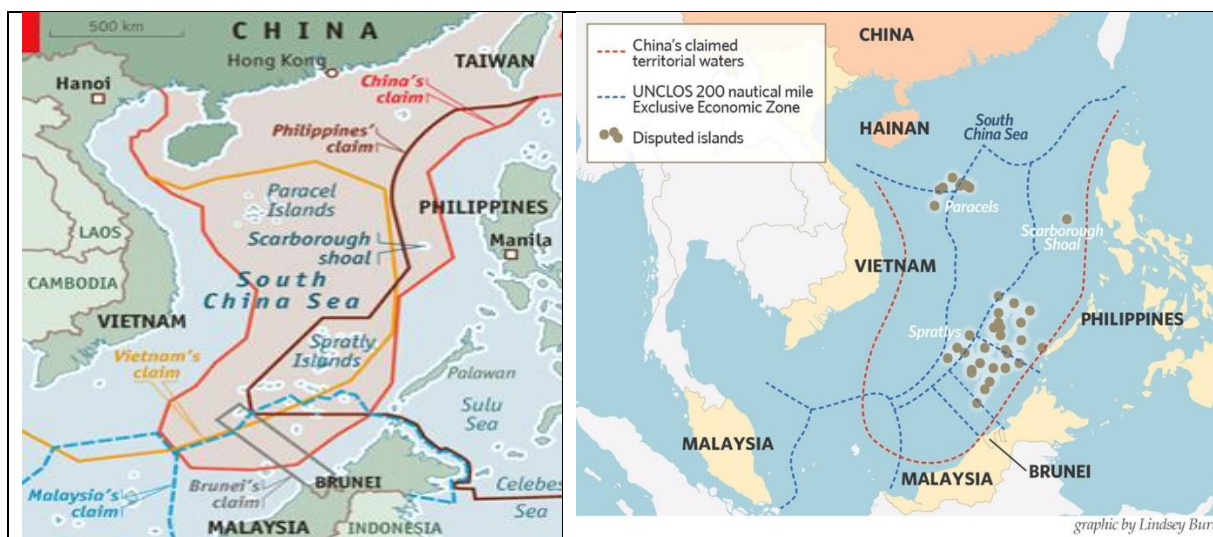
2016. július 12-én a hágai Állandó Választottbíróság ítéletet hirdetett a dél-kínai-tengeri szigetek ügyében folyó Fülöp-szigetek–Kína perben, a döntés pedig egyértelműen az előbbinek kedvezett. A 2013-ban kezdődött jogi eljárást a Fülöp-szigetek kezdeményezte Kínával szemben, mondván, hogy Peking Dél-kínai-tengert érintő túlzó területi követelései a nemzetközi joggal nincsenek összhangban. Kína a kezdetektől nem ismerte el a bíróság joghatóságát, ezért az eljárásban sem vett részt és máig kitart amellett, hogy történelmi jogokra hivatkozva a térség vitathatatlanul az ország része. A precedens értékű ítélet hosszú távú globális nemzetközi jogi és politikai következményei ma még csupán sejthetők, de a Nyugat és Kína kapcsolatrendszerét döntő próbatétel elé állítja.

- A konfliktus alapja, hogy **Kína történelmi jogokra hivatkozva követeli magának a Dél-kínai tenger 90%-át**, amelyre azonban más államok is igényt tartanak, ebben az ügyben született egy ítélet 2016. július 12-én.
- A nemzetközi jogban a tengerek jogállását ill. a dél-kínai-tengeri konfliktust tekintve **mérföldkőnek és precedens értékűnek** számít **a hágai Állandó Választottbíróság ítélete**.
- Az ítélet látszólag a Fülöp-szigeteknek kedvez, de a döntés **érvényre juttatása komoly akadályokba ütközik**.
- **Kína** nem hajlandó elismerni a bíróság illetékességét és **nem fogadja el a döntést**, jelezvén az új típusú (nyugati dominanciától mentes) világrend kialakításának az igényét a régióban. Kína ennek megfelelően **folytatja az agresszív külpolitikáját**.
- A dél-kínai-tengeri konfliktus megoldását a bírósági ítélet nem segíti elő. Rövidtávon a **regionális feszültség növekedése várható**, mert a szereplők úgy érzik az Egyesült Államok lépéskényszerbe került. A legvalószínűbb forgatókönyv szerint, az USA nem fog határozottan cselekedni, ez pedig az **amerikaiak presztízszvesztését** és a Kína ellensúlyozására meghirdetett stratégia meggyengülését fogja eredményezni.
- Az EU számára a kérdés a **Kínához fűződő gazdasági érdekek és a nyugati eredetű nemzetközi intézményekbe vetett hit között húzódó ellentéteknek a feloldása**.
- **Magyarország számára nincs jó válasz** a bírósági döntés kiváltotta helyzetre: a Kína támogatásából fakadó feltételezett gazdasági előnyt megkérdőjelezi a potenciális konfrontáció az európai szövetségeivel.
- Gazdasági szempontból **rövidtávon a regionális feszültségből fakadó kockázatok nőnek**, az USA visszaszorulásával azonban a konfliktusok valószínűsége **középtávon csökken**, mert a **kisebb államok valószínűleg kooperatívabb Kína-politikát fognak folytatni**.

Az ítélet

A hágai Állandó Választottbíróóság ítéletének a lényegi pontjai a következők:¹

1. Kína történelmi jogokra való hivatkozása és a kínai szuverenitást kifejező „kilenc pontos vonal”² a bíróság értelmezése szerint **érvénytelen**.
2. A **Spratley-szigetek** legnagyobb alakzata Itu Aba – amely jelenleg Tajvan fennhatósága alatt áll – **nem tekinthető szigetnek**, csupán sziklának, **vagyis a 200 tengeri mérföldes exkluzív gazdasági zónával sem rendelkezik**.
3. A Spratley-szigetek státuszát tekintve a Scarborough Shoal, Johnson Reef, Cuarteron Reef és Fiery Cross Reef természetes állapotában csupán dagálykor kiemelkedő domborzati alakzat, míg a Subi Reef, Hughes Reef, Mischief Reef és Second Thomas Shoal dagálykor is víz alatti képződmény – a filippínó álláspontnak megfelelően – így a 200 tengeri mérföldes kizárólagos gazdasági zónára sem jogosultak.
4. Fülöp-szigetek nézetével szemben ugyanakkor a Gaven Reef és McKennan Reef is dagálykor kiemelkedő domborzati alakzat (szikla).
5. A bíróság a szuverenitás kérdésében **nem foglalt állást**, ugyanakkor a Mischief Reef, Reed Bank és Second Thomas Shoal esetében, a nevezett földrajzi alakzatokat a filippínó kontinentális talpzat részének nyilvánította, melyek beletartoznak az ország 200 tengeri mérföldes kizárólagos gazdasági zónájába.
6. Kína szigetcsoportok feltöltési tevékenységét az ítélet **illegálisnak nyilvánította**, mivel visszafordíthatatlan környezeti károkat okoztak a zátonyok és a veszélyeztetett tengeri fajokra nézve.
7. A Scarborough Shoal környékén a **halászati jogok a Fülöp-szigeteket is megilletik**, Kína ezt akadályozó tevékenysége pedig jogtalan.

Az egyes államok területi követelései a Dél-kínai-tengeren és az kizárólagos gazdasági zónák³

A dél-kínai-tengeri konfliktus geostratégája

A konfliktus elsődleges kiváltó okaként a vitatott tengeri határok és egyes területek hovatartozásáról szóló vita szolgált.

- Kína az 1953-as „kilenc pontos vonal” határain belül történelmi jogokra hivatkozva **követeli**

magának a Dél-kínai tenger 90%-át, amelyre azonban más államok is igényt tartanak.

- A Paracel-szigetekért Kína mellett **Tajvan és Vietnam** is versenyez.
- A Spratley-szigetek esetében pedig még bonyolultabb a helyzet, hiszen Kína, Tajvan, Vietnam, a Fülöp-szigetek, Malajzia és Brunei is érintett.
- Az egyes szigetek birtoklása részben a **halászati javak és az energiahordozók** megszerzése

szempontjából bírnak jelentőséggel. A Dél-kínai-tenger térsége feletti ellenőrzés megszerzése Kína számára nem elhanyagolható gazdasági érdek.

- Az amerikai Energy Information Administration becslése szerint mintegy 11 milliárd hordó kőolaj és 5,4 trillió köbméter földgáz található a tenger fenekén, továbbá a világ halászati javainak 10%-a származik a térségből.⁴

- Stratégiai szempontból viszont az ország importjának jelentős részét lebonyolító tengeri kereskedelmi útvonalak biztosítása még ennél is fontosabb.⁵ A Dél-kínai-tengeren átlagban évi 5,3 trillió dollár értékű áru halad keresztül, amely a világ kereskedelmének 30%-a.⁶ A legfontosabb kereskedelmi útvonalak ellenőrzése Kína mellett az USA és szövetségesei számára is prioritást élveznek.⁷

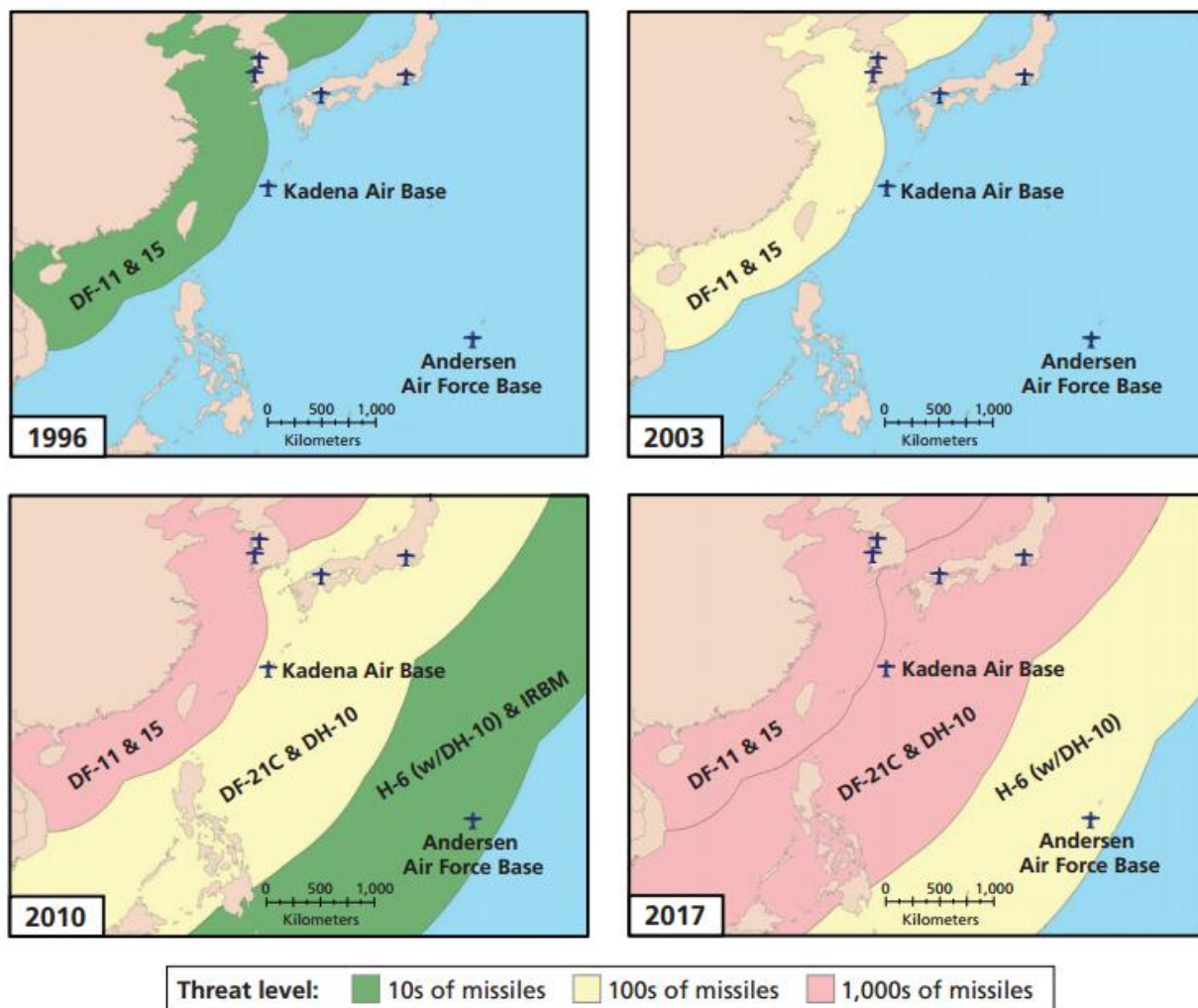

A Dél-kínai tengeren áthaladó kőolajszállítmány útvonalai⁸

Az Egyesült Államok nyíltan nem foglal állást a területi vitákat illetően, de támogatja délkelet-ázsiai szövetségeseit Kínával szemben. A Freedom of navigation (hajózás szabadságának fenntartása) a Dél-kínai-tengeren politikai, gazdasági és katonai okokból kifolyólag rendkívül fontos az USA számára, melynek védelme érdekében – a nemzetközi joggal összhangban – régóta folytat légi és tengeri őrjáratokat a kínai mesterséges szigetek felett, miközben igyekszik Japánt is minél

erőteljesebb szerepvállalásra bírni.⁹ Japán számára a dél-kínai-tengeri kereskedelmi útvonal biztonsága legalább annyira fontos, mint Kínának, ezért érdekelt a délkelet-ázsiai nemzetek megsegítésében.¹⁰ Az ASEAN tagállamok és az USA a konfliktus nemzetközi jognak megfelelő multilaterális rendezésében érdekelt, miközben Kína ragaszkodik a probléma bilaterális tárgyalások útján történő rendezéséhez.

PLA Missile Threats to Bases in the Western Pacific, 1996–2017

A kínai rakétafenyegetettség növekedése a Dél-kínai-tengeren

11

A kínai stratégia megváltozása és a konfliktus kiéleződése

A 2010-es évek során Kína szakított a korábbi "jószomszédi politikával" vagyis a területi viták és a tengeri határok kérdésének békés megengyezésre törekvő politikájával, ehelyett egyre erőszakosabb módszereket alkalmazott a lehetséges energiaforrások felderítésére és katonai jelenlétét is növelte a Dél-kínai-tenger térségében.¹² A tendencia ma is folytatódik, hiszen 2015 tavaszán Kína elkezdte feltölteni a zátonyokat, korallszirteket - mesterséges szigeteket létrehozva – továbbá repülőterek és más objektumok építésébe kezdett a vitatott területeken. Ezt a stratégiát szalámi taktikának is

nevezhetjük, amelynek a lényege, hogy egymást követő kisebb merész vállalkozások révén Kína lépésről-lépésre egyre nagyobb területet von ellenőrzése alá, a nemzetközi tiltakozás ellenére.¹³

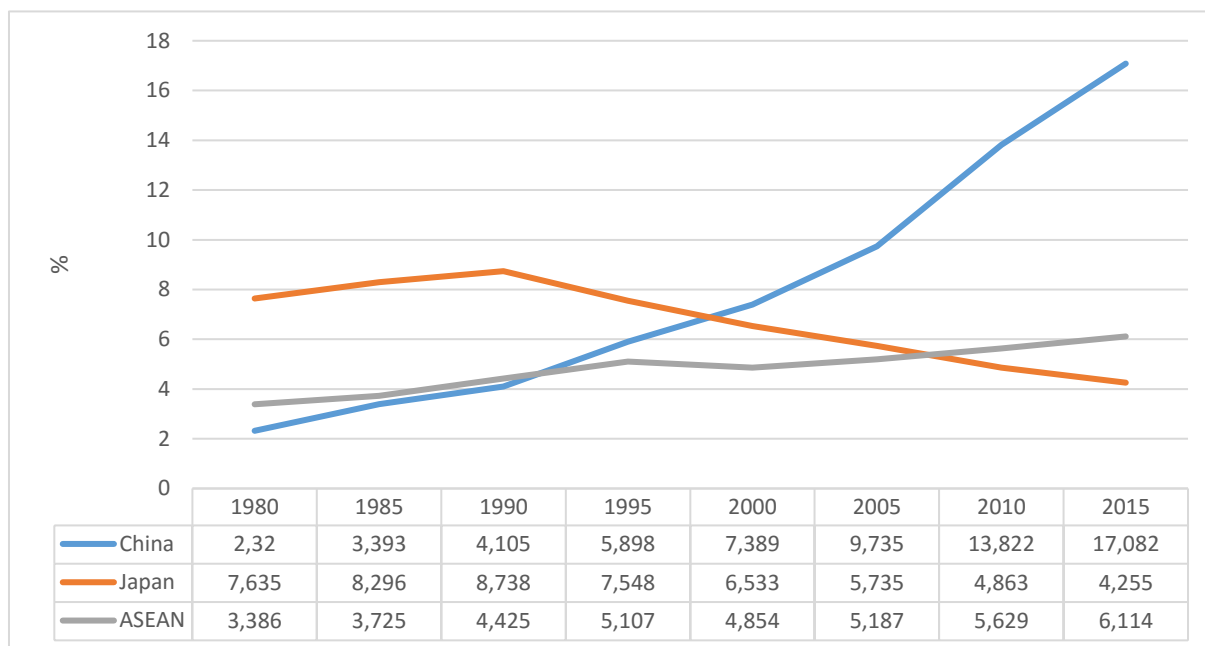
A kínai stratégia megváltozásának háttérében három ok azonosítható:

- gazdasági és katonai erőviszonyok a térségben egyre inkább Kína javára változnak, a kisebb országok, Japánnal együttműködve sem képesek ellensúlyozni Kínát.¹⁴
- A kínai aszimmetrikus haderőfejlesztés. A régió szempontjából a legfontosabb a kínai rakétatechnika (középhatótávú ballisztikus rakéta, pl. DF-21D), amellyel lehetővé teszi az amerikai flotta kulcsfontosságú erejének, az

anyahajó csoportok elleni sikeres szárazföldről indított támadást. Ez utóbbi következtében az USA beavatkozása a regionális konfliktusokba egyre kockázatosabbá válik, amelyet az amerikai vezetésnek mérlegelni kell.¹⁵

- A nagyobb feszültség elkerülése érdekében és a gazdasági kapcsolatok fontossága miatt, az **USA** Kína ellensúlyozását célzó politikája¹⁶ többnyire a retorika szintjén érvényesült és **az aktívabb fellépést a szövetségeseire hárította.**

Kína és a Fülöp-szigetek konfliktusa alapvetően a Spratley-szigetek, Macclesfield Bank és Scarborough Shoal feletti fennhatóság miatt éleződött ki. A Fülöp-szigetek az ENSZ tengerjogi egyezmény (UNCLOS 1982) összhangban úgy érvelt, hogy a követelt szigetek, zátonyok a kontinentális talapzat részei, melyek az ország 200 km-es exkluzív gazdasági zónáján belül találhatóak.

Gazdasági erőviszonyok a térségben (részesezés a világ GDP-jéből, PPP)¹⁷

Következmények a régió számára

Az **Állandó Választottbíró** ítélete a dél-kínai-tengeri konfliktus megoldása helyett inkább a **feszültségek növekedéséhez vezethet**, mert a döntés az Egyesült Államokat lépéskényszerbe hozta, hiszen a szuperhatalomnak bizonyítania kell megbízhatóságát és elkötelezettségét szövetségesei felé. A legvalószínűbb forgatókönyv szerint, a gazdasági érdekeit szem előtt tartva, az **USA** mindezek ellenére **nem fog határozottan cselekedni.**

Mindez az **USA presztízavesztésével** és Kína ellensúlyozására meghirdetett kiegyensúlyozás stratégia meggyengülésével jár, amelynek eredményeként továbbra is fennmarad az USA és Kína érdekszféráinak nem körülhatárolt, puha átfedése, amelyen belül **Kína egyre nagyobb befolyást szerez.** Kína várhatóan – legalábbis az új

amerikai elnök megválogatásáig – továbbra is kooperatív, szalámi stratégiát fog folytatni, pl. valószínűleg kiterjeszti a Dél-kínai-tengerre a légvédelmi azonosítási zónáját (Air Defense Identification Zone, ADIZ).¹⁸ A régió növekvő aszimmetrikus kapcsolatrendszere miatt, **a kisebb államok** – a nagyobb vesztenivaló elkerülése érdekében – **egyre inkább Kína-barát külpolitikát kényszerülnek folytatni**, amely középtávon a regionális feszültségek csökkenését eredményezheti.

Következmények az EU és Magyarország számára

Az **EU számára** egy jelentős **dilemmát eredményezett a hágai bíróság döntése.** A döntés melletti nyílt kiállás komolyan érintheti a Kínához fűződő egyre fontosabb gazdasági érdekeket.¹⁹ De

az ítélet támogatása mellett is hasonlóan súlyos érvek szólnak: a hágai bíróság az egyik nyugati eredetű nemzetközi intézmény, amely ellen Kína nyílt támadást intézett, amellyel a nyugati normákon és szabályokon alapuló nemzetközi rendet is megkérdőjelezi. Továbbá egyes európai államok (pl. Franciaország) a gyarmati múltból kifolyólag erősen kötődnek a régió kisebb államaihoz, ezért erkölcsi kötelességük, de egyben gazdasági érdekük is a támogatásuk. **Az EU hivatalos véleménye, miszerint „kritikusan fontos” a bizalomépítés,** a tartózkodás az erőszakkal való fenyegetéstől, valamint hogy a vitákat a nemzetközi jog, az ENSZ alapokmánya, és az UNCLOS alapján rendezzék. Ez azt tükrözi, hogy az unió igyekezett távol tartani magát a nyílt állásfoglalástól.²⁰ A semleges álláspont azt is érzékelteti, hogy az EU már nem rendelkezik

megfelelő eszközökkel saját érdekeinek érvényesítéséhez a délkelet-ázsiai régióban.

Magyarország számára nincs jó válasz a bírósági döntés után kialakult helyzetre: a Kína támogatásából fakadó feltételezett gazdasági előnyt megkérdőjelezi a potenciális konfrontáció az európai szövetségeseivel. Gazdasági szempontból nézve egy Németországgal ellentétes álláspont járhat a legsúlyosabb következményekkel (különösen annak tükrében, hogy Magyarország Kínába irányuló exportja erősen függ a német gazdaságtól). Másodszor a hágai bíróság döntésével ellentétes álláspont is tartogat veszélyeket, mert negatívan érintheti az ország nemzetközi pozícióit. Mindezek alapján **Magyarországnak a semleges álláspontot érdemes képviselnie.**

Készítette: Klemensits Péter és Eszterhai Viktor

PAGEO - Policy Brief

Felelős szerkesztő: Bendarzszevszkij Anton

Szerzők: Bendarzszevszkij Anton, Czírkák Réhel, Eszterhai Viktor, Gere László, Klemensits Péter, Maráczai Fanni, Polyák Eszter, Simigh Fruzsina, Vajda Zita

Kiadja a Pallas Athéné Geopolitikai Alapítvány ©

HU-1054 Budapest, Szabadság tér 8-9

www.geopolitika.hu

ISSN 2498-7697

¹ Az 500 oldalas ítélet teljes szövege megtalálható: PCA Case N° 2013-19 In the Matter of the South China Sea Arbitration - Before - An Arbitral Tribunal Constituted Under Annex VII to the 1982 United Nations Convention On the Law of the Sea - Between - The Republic of the Philippines - and - The People's Republic of China. Award. 12 July 2016 http://thediplomat.com/wp-content/uploads/2016/07/thediplomat_2016-07-12_09-15-50.pdf (2016.07.20.) A döntés összefoglalása és értékelése: PANDA, Ankit: International Court Issues Unanimous Award in Philippines v. China Case on South China Sea. In: The Diplomat, July 12, 2016 <http://thediplomat.com/2016/07/international-court-issues-unanimous-award-in-philippines-v-china-case-on-south-china-sea/> és PANDA, Ankit: Everything to Read on the South China Sea Ruling and Its Strategic Implications. In: The Diplomat, July 16, 2016 <http://thediplomat.com/2016/07/everything-to-read-on-the-south-china-sea-ruling-and-its-strategic-implications/> (2016.07.20.)

² Angol szakirodalomban „Nine-dash line”, a kínaiában (jiu duan xian 九段线).

³ PRYCE, Paul: The ASEAN Fault Lines, Offiziere.ch, April 3, 2015. <http://www.offiziere.ch/wp-content/uploads/EastChinaSeaDispute.png> és South China Sea Territorial Disputes, Peace Palace Library, 2016. <http://www.peacepalacelibrary.nl/wp-content/uploads/2016/01/MapSouth-China-Sea.jpg> (2016.07.16)

⁴ Asia – Pacific Maritime Security Strategy. U. S. Department of Defense, 6. http://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/NDAA%20A-P_Maritime_Security_Strategy-08142015-1300-FINALFORMAT.PDF (2015.12.30.)

⁵ A Kínába tartó olaj és gáz szállítások biztosítása mellett a térség ellenőrzése a haditengerészet fejlesztése számára is kulcsfontosságú, hiszen a számítások szerint, a Csendes-óceánra való kijutás – és az USA-val szembeni fellépés – alapfeltétele a Dél-kínai-tenger uralma.

⁶ O' ROURKE, Ronald: Maritime Territorial and Exclusive Economic Zone (EEZ) Disputes Involving China: Issues for Congress. Congressional Research Service, December 22, 2015. 2. <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R42784.pdf> (2015.12.30.)

⁷ BUSZYNSKI, Leszek: The Internationalization of the South China Sea: Conflict Prevention and Management, The Third International Workshop "The South China Sea: Cooperation for Regional Security and Development" Diplomatic Academy of Vietnam, Vietnam Lawyers Association, November, 2011. 7–12. <file:///C:/Users/klemensits.peter/Downloads/leszek%20buszynski.pdf> (2015.12.30.)

⁸ South China Sea, U.S. Energy Information Administration (EIA), 2013. <http://www.eia.gov/todayinenergy/images/2013.04.04/mapcrudebig.png> (2016.07.16)

⁹ Asia – Pacific Maritime Security Strategy. 25-28.

¹⁰ OLSON, Wyatt: No Patrols, but Japan Helping in South China Sea in other Ways. In: Stars and Sripes, November 24, 2015 <http://www.stripes.com/news/no-patrols-but-japan-helping-in-south-china-sea-in-other-ways-1.380451> (2015.12.30.) Az utóbbi időben az USA Indiát is igyekszik bevonni a védelmi együttműködésbe.

¹¹ Chinese Attacks on Air Bases in Asia, Research Brief, RAND Corporation, 2015. http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_briefs/RB9800/RB9858z2/RAND_RB9858z2.pdf (2016.07.20.)

¹² Department of Defense Press Briefing by Adm. Harris in the Pentagon Briefing Room, Press Operations, Admiral Harry B. Harris Jr., commander, U.S. Pacific Command, U.S. Department of Defense, February 25, 2016 <http://www.defense.gov/News/News-Transcripts/Transcript-View/Article/673426/departement-of-defense-press-briefing-by-adm-harris-in-the-pentagon-briefing-room> (2016.07.20.); PERLEZ, Jane: Rising Stakes in South China Sea. In: International Herald Tribune, 2012, 1 June. 4.

¹³ O'ROURKE: 24. A szigetfeltöltések mellett 2016 márciusában a kínai parti őrség a Spratley-szigetek részét képező Jackson Shoal felett is átvette az ellenőrzést, továbbá egyes információk szerint Peking a Scarborough Shoal feltöltését is tervbe vette. BRUNNSTROM, David – SHALAL, Andrea: Exclusive: U. S. Sees New Chinese Activity around South China Sea Shoal. Reuters, March 19, 2016 http://www.reuters.com/article/us-southchinasea-china-scarborough-exclu-idUSKCN0WK01B?utm_content=buffer3424f&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer 2016.03.20.)

¹⁴ Who rules the waves? In: The Economist, October 17, 2015. <http://www.economist.com/news/international/21674648-china-no-longer-accepts-america-should-be-asia-pacifics-dominant-naval-power-who-rules> (2016.03.20.)

¹⁵ SAYLER, Kelley: Red Alert: The Growing Threat to U.S. Aircraft Carriers. Center for a New American Security (CNAS), February, 2016. <http://www.cnas.org/sites/default/files/publications-pdf/CNASReport-CarrierThreat-160217.pdf> (2016.07.20.)

HENDRIX, Henry J.: At What Cost a Carrier?, Center for New American Security, Disruptive Defense Papers, March 2013. http://www.cnas.org/files/documents/publications/CNAS%20Carrier_Hendrix_FINAL.pdf (2016.07.20.)

¹⁶ A kiegyensúlyozás politikája (rebalance, vagy Pivot) három területet érint: katonait, politikait és gazdaságát. Ennek keretében az USA elkötelezte magát, hogy tengeri és légi erejének a 2/3-át áthelyezze a csendes-óceáni térségbe. A politikai célkitűzések egy olyan szövetséges államokból (Japán, Fülöp-szigetek, Vietnám, Szingapúr, stb.) álló gyűrű létrehozását célozta meg, amely leköti Kína kapacitásait és figyelmét. Végül kiegyensúlyozó politika gazdasági aspektusát a Trans-Pacific Partnership (TPP) jelenti, amely célja egy olyan államközi gazdasági intézmény megalapítása, amely válasz elé kényszeríti Kínát: vagy elfogadja a közösség, azaz burkoltan az USA által alkotott szabályokat, vagy elszigetelődésre kárhoztatja magát. Részletesebben: TOW, William T. – STUART, Douglas: The New US Strategy towards Asia – Adapting to the American pivot. Routledge, London, 2015.

¹⁷ World Economic Outlook Database, International Monetary Fund, July 19, 2016. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/index.aspx> (2016.03.20.)

¹⁸ A légvédelmi azonosítási zóna a védelmi légi szembenállási hadműveletek (Air Defence Operations – ADOA) keretén belül a légvédelmi hadműveleti körzetben kerül kialakításra, és meghatározott földrajzi, valamint az a fölötti légi kiterjedésével elsődleges szerepet játszik a honi (illetve egyes esetekben a nemzetközi légtérre vonatkozó) légtérvédelemben. Célja a légi járművek azonosítása, tartózkodási helyének meghatározása és mozgásának irányítása. A zónán átrepülő repülőgépeknek bekapcsolt transzponderrel (radar-válaszjeladó), kétirányú kommunikációra alkalmas rádióval és a hatóságok felé előzetesen leadott repülési tervvel kell rendelkezniük.

¹⁹ Az USA-t (619,7 Mrd. Euro) követően Kína (520,9 Mrd. Euro) az EU legfontosabb kereskedelmi partnere. Forrás: Client and Supplier Countries of the EU 28 in Merchandise Trade (value %). European Commission,

Directorate General for Trade. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf (2016.07.20.)

²⁰ Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the Award rendered in the Arbitration between the Republic of the Philippines and the People's Republic of China, European Council, Council of the European Union, July 15, 2016 <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/15-south-china-sea-arbitration/> (2016.07.20.)